

2001 YILI

ÖDEMELER DENGESİ GELİŞMELERİ

Ödemeler Dengesi Gelişmelerine ilişkin ayrıntılı tablolar, <http://www.tcmb.gov.tr> internet adresinde, "[Yayınlar/Sürekli Yayınlar/Türkiye'nin Ödemeler Dengesi İstatistikleri](#)" başlıkları altında yer almaktadır.

2001 yılında ödemeler dengesi gelişmelerine ilişkin başlıca hususlar aşağıda sunulmaktadır:

A- CARİ İŞLEMLER

Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 2001 yılında dış ticaret açığı % 78,7 oranında azalarak 4.775 milyon ABD doları olmuştur. Bu gelişmenin ardındaki başlıca neden;

- ihracat gelirlerinin % 12,3,
- bavul ticaretinin % 3,2 artması,
- ithalat harcamalarının (CIF) % 25,6 oranında azalmasıdır.

Diğer taraftan, 2001 yılında, diğer mal ve hizmetler ile karşılıksız transferlerden elde edilen net gelirler % 35,6 oranında azalarak 8.089 milyon ABD doları olmuştur.

Sonuç olarak, 2000 yılında 9.819 milyon ABD doları açık veren cari işlemler dengesi, 2001 yılında 3.314 milyon ABD doları fazla vermiştir.

1- Dış Ticaret

2000 yılında, 2.946 milyon ABD doları tutarında **bavul ticareti** gelirinin de ilave edilmesiyle 31.667 milyon ABD doları olarak gerçekleşen **ihracat (FOB)** gelirleri, 2001 yılında 3.039 milyon ABD doları tutarındaki **bavul ticaretinin** katkısı ile 35.104 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında 1.900 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dikkate alındığında, **ithalat (FOB)** harcamaları 54.042 milyon ABD dolarına ulaşırken, 2001 yılında, 971 milyon ABD doları tutarındaki **altın ithalatı** da dahil olmak üzere, **ithalat (FOB)** harcamaları 39.879 milyon ABD dolarına düşmüştür.

Bu gelişmeler sonucunda, 2000 yılında 22.375 milyon ABD doları olan **dış ticaret açığı**, 2001 yılında % 78,7 oranında azalışla 4.775 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

(Milyon ABD doları)	Ocak-Aralık 2000	Ocak-Aralık 2001	% Değişim
İhracat FOB	31.667	35.104	10,9
Bavul ticareti	2.946	3.039	3,2
İthalat FOB	-54.042	-39.879	-26,2
Altın ithalatı	-1.900	-971	-48,9
Dış Ticaret Açığı	-22.375	-4.775	-78,7

2-Diğer Mal ve Hizmet Gelir ve Giderleri ile Karşılıksız Transferler

Diğer mal ve hizmet gelirleri ana başlığı altında yer alan **turizm gelirleri**, bir önceki yıla göre % 5,9 oranında artarak, 8.090 milyon ABD doları olmuştur. **Faiz gelirleri** söz konusu yıllar itibariyle % 2,9 oranında azalarak 2.753 milyon ABD doları olmuştur. **Diğer mal ve hizmet gelirleri** ise bir önceki yıla göre % 40,1 oranında azalarak 7.092 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Öte yandan **diğer mal ve hizmet giderleri** incelendiğinde; **faiz giderlerinin** % 13,2, **turizm giderlerinin** % 1,5 oranında artmasına karşın, **diğer mal ve hizmet giderleri** % 29 oranında azalmış ve sonuç olarak bu kalemler sırasıyla 7.133, 1.738 ve 4.953 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

2001 yılında, **karşılıksız transferler** kalemi içerisinde yer alan işçi gelirleri % 38,4 oranında azalarak, 2.835 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

B- SERMAYE HAREKETLERİ

2001 yılında **sermaye hareketlerindeki (rezerv hariç)** gelişmeler aşağıda özetlenmiştir:

Doğrudan yatırım işlemlerinde, yurtdışında yerleşik kişilerin yurtiçinde yaptıkları net yatırım bir önceki yıla göre 2.284 milyon ABD doları artarak 3.266 milyon ABD doları olarak gerçekleşirken; yurtiçinde yerleşik kişilerin yurtdışında yaptıkları net yatırım 373 milyon ABD doları azalarak 497 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Sonuç itibariyle, **doğrudan yatırımlar** net 2.769 milyon ABD doları giriş göstermiştir.

Portföy yatırımları kalemine ilişkin gelişmeler incelendiğinde; uluslararası sermaye piyasalarından, 2000 yılında 6.252 milyon ABD doları tutarında, 2001 yılında ise 96 milyon ABD doları tutarında **tahvil ihracı yoluyla net borçlanma** gerçekleştirilmiştir.

Diğer taraftan, **menkul kıymet yatırımlarında** yurtiçinde yerleşiklerin yurtdışında menkul değer alım-satımlarının, söz konusu yıllar itibariyle sırasıyla 593 milyon ABD doları ve 788 milyon ABD doları **net** alımla sonuçlandığı gözlenmiştir.

Buna karşın, yurtdışında yerleşiklerin net menkul değer alım-satımlarının, aynı yıllarda sırasıyla 4.637 milyon ABD doları ve 3.823 milyon ABD doları net **satım** gösterdiği gözlenmektedir.

Sonuç olarak, **portföy yatırımları**, 2000 yılında 1.022 milyon ABD doları net giriş, 2001 yılında ise 4.515 milyon ABD doları tutarında net çıkışla sonuçlanmıştır.

Uzun vadeli sermaye hareketlerinde 2000 yılında 4.276 milyon ABD doları net giriş olurken, 2001 yılında 1.130 milyon ABD doları net çıkış gerçekleşmiştir.

Bu başlık altında yer alan kalemlerden; **uzun vadeli döviz kredisi kullanımları** 17.459 milyon ABD dolarından 12.612 milyon ABD dolarına düşmüş olup, söz konusu azalış çoğunlukla, diğer sektörlerin ve bankaların borçlanmasındaki sırasıyla 3.651 ve 1.042 milyon ABD dolarlık azalıştan kaynaklanmıştır.

Anapara geri ödemeleri 2001 yılında, 13.803 milyon ABD dolarından 14.347 milyon ABD dolarına çıkmıştır.

Kredi mektuplu döviz tevdiat hesaplarında, söz konusu yıllar itibariyle net olarak sırasıyla 620 milyon ABD doları ve 605 milyon ABD doları artış gözlenmiştir.

Kısa vadeli sermaye hareketleri-Varlıklar bölümünün, **verilen krediler** kaleminde 2000 yılında 116 milyon ABD doları tutarında kredi geri dönüşü olduğu, 2001 yılında ise 734 milyon ABD doları tutarında yurtdışına kredi açıldığı gözlenmektedir. **Bankaların yurtdışı muhabirleri nezdindeki döviz mevcutları** kaleminde, 2000 yılında 1.690 milyon ABD doları artış, 2001 yılında 996 milyon ABD doları azalış gözlenmiştir.

Kısa vadeli sermaye hareketleri-Yükümlülükler toplam olarak incelendiğinde, 2000 yılında 6.113 milyon ABD doları artış, 2001 yılında ise 10.919 milyon ABD doları azalış gözlenmiştir. Bunun içerisinde, **Bankalarca sağlanan krediler** kaleminde 2000 yılında net 4.741 milyon ABD doları kullanım gerçekleşirken, 2001 yılında net 6.948 milyon ABD doları geri ödeme gerçekleşmiştir.

Diğer sektörlere ait **Ticari krediler** kaleminde 2000 yılında net 797 milyon ABD doları kullanım, 2001 yılında ise net 1.925 milyon ABD doları geri ödeme gerçekleşmiş; **Nakit döviz kredilerinde** 2000 yılında net 128 milyon ABD doları, 2001 yılında ise net 183 milyon ABD doları kullanım gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, **kısa vadeli yükümlülükler** kapsamında yer alan **sağlanan krediler** kalemi, sırasıyla 6.753 milyon ABD doları net kullanım ve 9.608 milyon ABD doları net geri ödeme göstermiştir.

Mevduat hesapları, 2000 yılında 640 milyon ABD doları azalmış, 2001 yılında da, özellikle, yurtdışında yerleşik bankaların bankalar nezdindeki hesaplarında gözlenen azalışa bağlı olarak 1.311 milyon ABD doları tutarında azalış göstermiştir.

C- REZERV HAREKETLERİ

Resmi rezervler 2000 yılında 354 milyon ABD doları artmış, 2001 yılında ise 2.694 milyon ABD doları azalmıştır.